

видаленими кістками з наступним їх захороненням. Кремаційні поховання поділяються на дві групи. До першої групи належать кремації в урнах, а до другої – поховання в ямках. Часто біля них лежав могильний виряд. Появу цих нечисленних поховань деякі польські археологи приписують західним лужицьким впливам, та Я. Пастернак припускав, що це може бути давній трипільський звичай, що зберігся у подністровських трипільських нащадків, так званих комарівців. На основі аналізу поховального обряду носіїв висоцької культури можна дійти до висновку що у цих племен існували патріархальні відносини це підтверджується великою кількістю парних поховань чоловіка та жінки. поховальні пам'ятки носіїв висоцької культури на Тернопільщині становлять значний інтерес для вивчення духовної культури населення ранньозалізного часу цього регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандрівський М.С. Скринькові поховання висоцької культури в межиріччі Збруча і Стрипи -- Львів: Логос, 1994. – 164 с.
2. Бандрівський М., Крушельницька Л. Основні періоди розвитку висоцької культури (за матеріалами поховальних пам'яток) // Записки НТШ. – Том. ССXXXV. – Львів, 1998. – С.193-247.
3. Бандрівський М. Могильник в Петрикові біля Тернополя в контексті поховального обряду висоцької культури. – Львів, 2002. – 282 с.
4. Ільчишин В.В. Могильник висоцької культури в селі Лукавець на Брідщині (за матеріалами з розкопок Ігоря Герети 1978 року) // Наукові записки НТШ. Серія: Праці Археологічної комісії. – Львів. – 2007. Том CCLIII. – С. 611-616.
5. Ільчишин В. Дослідження висоцької культури Мильне V біля с. Мильне на Тернопільщині у 2011-2012 рр. // *Badania archeologiczne w Polsce srodkowowschodniej, zachodniej Bialorusi i Ukraine w roku 2012: streszczenia referatow XXIX konferencji sprawozdawczej / pod redakcja: Anny Zakoscielnej, Jerzego Libery.* – Lublin. – 2013. – С. 23-24.

Мигалевич М.

Науковий керівник – проф. Павлишин Л. Г.

ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЯ НА ОСНОВІ ТРАКТАТУ «ДЕРЖАВЕЦЬ» АВТОРСТВА Н. МАК'ЯВЕЛЛІ

Щоб справді зрозуміти суть якогось історичного джерела, варто проаналізувати те, чому воно було написано, в умовах якої історичної епохи, виклики якого часу поставали перед автором під час його написання. Нікколо Мак'явеллі, створюючи свій «Державець», закінчений у 1513 р., змальовував ідеал правителя, який би звільнив Італію від іноземних впливів та об'єднав би її; на момент створення твору він знаходиться у вигнанні, не маючи жодного впливу на політику, можливо, цей трактат, присвячений Лоренцо II Медічі, був спробою повернути собі покровительство цієї сім'ї. Сам автор пише у присвяті, що простолюддин може оцінювати якості правителя, бо: «для того, щоб добре зрозуміти і оцінити особливості народу, потрібно бути правителем, а щоб знати правителів – потрібно належати до народу.»

Новаторська політична концепція Мак'явеллі спиралася на глибоке осмислення історичних доль древніх держав, їх злетів і падінь, але не в меншій мірі і на вдумливий аналіз досвіду сучасності, особливо важких випробувань, що випали на долю Італії в зв'язку з іноземною навалою. Заслугою його стали тверезі оцінки особливостей політичного розвитку різних народів, вміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки найважливіших подій минулого і сьогодення, прагнення визначити закономірності еволюції державних форм – все це без теологічного контексту, характерного для середньовічної політичної думки.. Як політичний мислитель, він зробив переворот в усталеній традиції, зробивши вчення про державу послідовно світським, звільнивши його від офіційної церковної моралі. Мак'явеллі будував теорію, узагальнюючу не уявний, а реальний конкретний державний досвід. Успіх будь-якого правителя залежить, на його думку, від того, наскільки ретельно і неупереджено вивчена конкретна ситуація, наскільки адекватна їй вироблена на цій основі тактика досягнення певних цілей, яка повинна бути не тільки вибудована і продумана подібно витвору мистецтва, а й артистично проведена в житті.

Мак'явеллі бачив силу державця в знанні і здатності врахувати й осмислити не тільки сучасний хід подій, але також і досвід подібних ситуацій в історії, він вважав невід'ємними якостями правителя тверезість думки, раціоналізм, вміння брати до уваги суперечливі інтереси різних суспільних кіл, нарешті, розуміння і використання в інтересах держави особливостей людської психіки.

Отже, в «Державці» Мак'явеллі малює модель абсолютного монарха, який за допомогою всіх засобів – жорстокості і обману, демагогії і справедливості, хитрості і прямоти – забезпечує збереження, зміцнення і розширення своєї влади. Якими якостями володіє державець? Перш за все він молодий: «доля завжди прихильна до молодих, тому що вони не такі обачні, більш відважні і сміливіше беруть над нею верх». Він сміливий, бо: «доля – жінка, і, якщо хочеш володіти нею, треба її бити і штовхати».

Державець має знатися на мистецтві війни, він повинен бути сміливим, рішучим, войовничим. Армія є головною опорою влади, тому всіма військовими питаннями він повинен займатися самостійно. Державець діє виходячи з доцільності, покладаючись передусім на військову силу. Він ревно оберігає свою владу, до кінця не довіряючи нікому.

Державець рішучий, а якщо треба, то жорстокий. Жорстокість ця в основному виправдана інтересами і благом держави. «Отож Державець не повинен боятися, що його ославлять безжальним, коли йому доведеться утримати своїх підданців у єдності і вірності». Свої жорстокості робить швидко і рішуче, без коливань і непотрібних сентиментів; наступні благодіяння завжди зможуть повернути підтримку народу. Але ніколи не слід вдаватися в надмірності: «кожен повелитель повинен прагнути до того, щоб його вважали милостивим», а не жорстоким. Одночасно державець має піклуватися про те, щоб не накликати на себе загальну ненависть, вселяючи своїм підданам одночасно страх і любов, причому провідну роль відіграє саме страх: «Державець повинен навіювати страх таким чином, щоб коли й не заслужити любові, то уникнути ненависті, бо цілком можливо страхати і водночас не стати ненависним. Він завжди цього доб'ється, якщо не займе ні майна громадян і підданців, ні дружин їхніх.» Державець не зневажає і не ображає своїх підданих, бо «Презирство і образи тільки збуджують ненависть, не приносячи ніякої користі», він уникає надмірного марнотратства, щоб не обтяжувати народ податками. Він ніколи не має бути тираном, тиранічну владу Мак'явеллі вважає джерелом зла і суспільних вад.

Мак'явеллі пов'язує свободу з істиною, з правдою, і наполягає на тому, щоб державець найбільше уникав підлабузників, якими сповнені палаци, і оточував себе людьми, які здатні йому завжди говорити тільки правду, якою б гіркою вона не була. Державець «Сам по собі не мудрий, не може мати хороших радників», за порадою він звертається «тільки тоді, коли цього хоче він, а не інші». Одним словом, «хороші поради, хто б їх не давав, походять від розсудливості князя, а не розсудливість князя – від хороших порад».

Розмірковуючи про якості свого героя, Мак'явеллі виводить мораль з області політики. Мета виправдовує засоби – ось кредо державця (але ні в якому разі не самого автора). Державець повинен перш за все дбати «про перемогу і про збереження держави», тоді як «кошти завжди будуть вважатися гідними». Для нього «не може бути ганебно не дотримуватися обіцянок, нав'язаних силою», більш того, Мак'явеллі прямо говорить, що: «великі справи творили саме князі, які мало зважали на обіцянками, хитрістю вміли кружляти людям голови і врешті-решт перемогли тих, хто покладався на чесність».

Державець піклується про загальний добробут держави, причому Мак'явеллі не протиставляє вигоду державця і інтереси держави – суспільне і приватне тісно переплетено в образі державця. Мак'явеллі пише, що «велич держави ґрунтується не на приватній вигоді, а на загальному добробуті»; його державець є виразником суспільного добробуту, який протиставляється корисливим інтересам окремих громадян.

Проблемі взаємин нового державця з народом і знаттю Мак'явеллі приділяє багато уваги, оскільки вважає, що досягнення певної рівноваги сил є одним з найважливіших завдань. Мак'явеллі справедливо вважає, що державці стають великими, коли долають труднощі і опір. Він не розділяє поведінки державця в час свободи і час, коли той виконує державні обов'язки, бо вважає, що весь його час, як і все життя має бути покладено на вівтар служби державі.

Мак'явеллі став засновником течії, названої його іменем, мак'явеллізм, у психології виділено спеціальний тип «мак'явеллічного» мислення, його думки викликають і захоплення і критику та відразу. Вважають, що він обґрунтував виправдання зла як засобу досягнення блага державця, чії цілі лежать вище людських життів. З першого погляду, це дуже жорстоко, але за умови утвердження сильного правителя у країні наступає відносна стабільність, тоді як роздроблення і слабка рука ведуть до розрухи, якщо не використовувати жорстокі заходи в конкретний момент, то загинути можуть не одиниці, а сотні чи й тисячі. Способи утримання влади для людини, яка живе у ХХІ ст. видаються надзвичайно жорсткими, але вони доволі людські для реалій поч. ХХІ ст., Мак'явеллі намагається утримати правителя від надмірностей та невиправданої жорстокості, які часто мали місце у той час.

Цей трактат є надзвичайно корисним для тих, хто хоче зрозуміти природу влади, навіть пояснює деякі моменти з сучасної політики. Але чи слід дотримуватися його принципів – це питання для кожного. Зрештою, автор не повчає, не дає моральних настанов, а просто описує шляхи досягнення певної мети, він сам каже, що є шлях людини, заснований на справедливості і мирі, а є шлях звіра, заснований на насильстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мак'явеллі Нікколо. Флорентійські хроніки; Державець / Пер. з іт. А. Перепаді; Худож.-ілюстратор 1.1. Яхін; Худож.-оформлювачі Б. П. Бублик, В. А. Мурликін. — Харків: Фоліо, 2007. — 511 с. — (Б-ка світ. літ.).